

Sygn. akt VI A Ca 593/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lipca 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Klimowicz-Przygódzka (spr.)

Sędzia SA – Regina Owczarek-Jędrasik

Sędzia SA – Małgorzata Manowska

Protokolant: – sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 26 lipca 2012r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa E. W.

przeciwko B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 maja 2009 r., sygn. akt XXV C 1203/08

I. zmienia w całości zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. stwierdza, iż zawarta w dniu 5 marca 2008r. w W. przed notariuszem B. Ł. za nr Rep. A. (...), pomiędzy pozwanymi B. W. i Wojskową Agencją Mieszkaniową umowa ustanowienia odrębnej własności lokalu i sprzedaży, dotycząca lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w W. jest nieważna,

2. zasądza od pozwanych B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej na rzecz powódki E. W. kwoty po 3.750 (trzy tysiące siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu,

3. nakazuje pobrać od pozwanych B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty po 7.671 (siedem tysięcy sześćset siedemdziesiąt jeden) złotych tytułem uzupełnienia opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódka została zwolniona;

II. zasądza od pozwanych B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej na rzecz powódki E. W. kwoty po 5.600 (pięć tysięcy sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego;

III. nakazuje pobrać od pozwanych B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty po 7.621 (siedem tysięcy sześćset dwadzieścia jeden) złotych tytułem uzupełnienia opłaty od apelacji oraz na rzecz Skarbu Państwa –

Kasa Sądu Apelacyjnego w Warszawie kwoty po 7.821 (siedem tysięcy osiemset dwadzieścia jeden) złotych tytułem opłaty od skargi kasacyjnej, od uiszczenia których powódka została zwolniona.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo E. W. skierowane przeciwko B. W. i Wojskowej Agencji Mieszkaniowej w W. o ustalenie nieważności umowy zawartej przez pozwanym w dniu 5 III 2008 r. o ustanowienie odrębnej własności i sprzedaży lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w W..

Z ustaleń faktycznych jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynikało, że przedmiotowy lokal decyzją administracyjną z dnia 10 X 1978 r. został przydzielony żołnierzowi zawodowemu B. W. , jako osobna kwatera stała . Pozwany w tym czasie pozostawał w związku małżeńskim z powódką, która obok syna stron została uwzględniona przy ustalaniu powierzchni przydzielonej kwatery .

W 1990 r. B. W. przeszedł na emeryturę, a w 1995 r. wyprowadził się z lokalu nr (...) przy (...), pozostawiając w nim żonę i syna. Na przełomie lutego i marca 2007 r. ponownie sprowadził się do przedmiotowego lokalu.

W dniu 2 X 1997 r. orzeczony został rozwód związku małżeńskiego stron. W wyroku rozwodowym sąd ustalił sposób korzystania przez byłych małżonków ze spornego lokalu . Na wniosek pozwanego B. W. WAM dokonała podziału między byłych małżonków opłat za korzystanie z mieszkania, jednak z dniem 1 XI 2007 r. ponownie ustaliła jedną opłatę.

6 VI 2001 r. byli małżonkowie ugodą sądową dokonali podziału majątku wspólnego . Podziałem zostały objęte następujące składniki majątku dorobkowego: złote pierścionki, obraz olejny , środki pieniężne zgromadzone na koncie złotówkowym i oraz 30 książeczek o wartości 100 zł.

W dniu 5 III 2008 r. pomiędzy pozwanymi zawarta została w formie aktu notarialnego umowa ustanowienia odrębnej własności lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. i sprzedaży tegoż lokalu przez Agencję na rzecz B. W..

Nieco ponad dwa miesiące później pozwany wystąpił do sądu z pozwem o eksmisję małżonki z nabytego na własność lokalu mieszkalnego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, iż powódka ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu stwierdzenia nieważności umowy zawartej pomiędzy pozwanymi, o ustanowieniu i sprzedaży odrębnej własności lokalu, tym niemniej jednak samo żądanie ocenił jako bezzasadne.

Odnośnie interesu prawnego powódki wywodził, iż gdyby wiarygodne okazały się jej twierdzenia o posiadaniu uprawnień do zamieszkiwania w spornym lokalu, a tym samym również uprawnień takich samych jak były mąż do nabycia lokalu na własność, to wówczas zaskarżona umowa pozbawiałaby ją tego prawa , a tym samym tylko powództwo o ustalenie nieważności umowy oparte na art. 58 k.c. , ewentualnie o ustalenie jej bezskuteczności na podstawie art. 59 k.c. dawałoby jej realną możliwość skorzystania z przysługującego jej prawa.

Dodać należy w tym miejscu, iż sąd I instancji wyraził stanowisko, że jest uprawniony w niniejszej sprawie również do zbadania zasadności bezskuteczności zaskarżonej umowy , gdyż nie jest związany wskazywaną przez powódkę podstawą prawną roszczenia (art. 58 k.c.), zaś zakreślona przez nią podstawa faktyczna powództwa wskazuje na możliwość zaistnienia sankcji, także w postaci bezskuteczności względnej, dokonanej w dniu 5 III 2008 r. czynności prawnej.

Sąd Okręgowy po przeanalizowaniu przepisów ustawy z dnia 20 V 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych (jedn. tekst: Dz. U. 1992 . 5. 19 ze zm. - dalej: „u.z.s.z.”) oraz ustawy z dnia 22 VI 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst Dz. U. 2010 . 206. 1367 ze zm. - dalej: „z.S.Z.R.P.”) nie znalazł jednak podstaw do podzielenia stanowiska E. W. , reprezentowanego w niniejszej sprawie.

Wywodził, iż pod rządami obu w/w ustaw przydział kwatery następował na podstawie decyzji administracyjnej i był nierozdzielnie związany z samym faktem zawodowej służby wojskowej. Adresatem powyższej decyzji nie był wobec powyższego małżonek żołnierza zawodowego. Z mocy art. 8 ust. 1 i art. 18 ustawy z dnia 10 V 1976 r. o z.s.z. oraz art. 26 i art. 28 ustawy z dnia 22 VI 1995 r. o z.S.Z.R.P. przysługiwało mu jedynie prawo do zamieszkiwania w przydzielonej kwaterze wraz z żołnierzem, również po rozwodzie, a dodatkowo w wypadku orzeczenia rozwodu także - prawo do lokalu zamiennego.

Mając powyższe na uwadze sąd I instancji uznał, iż powódce jako małżonce pozwanego B. W., który był adresatem decyzji o przydziale kwatery stałej przysługiwało uprawnienie do zamieszkiwania w kwaterze, także po rozwiązaniu małżeństwa stron przez rozwód w październiku 1997 r. (wspomniany art. 28 „nowej” ustawy). Uprawnienie powyższe (mające charakter cywilnoprawny, ale nie będące najmem) było wystarczającym tytułem prawnym do nabycia przez powódkę prawa odrębnej własności zajmowanego lokalu, o jakim mowa jest w art. 56 ustawy z dnia 22 VI 1995 r., skutkowało zatem powstaniem po jej stronie roszczenia w tym zakresie. Roszczenie powyższe powódka jednak utraciła z dniem 1 VII 2004 r., kiedy to weszła w życie nowelizacja ustawy o z..S.Z.R.P. z dnia 16 IV 2004 r. (Dz.U. 2004.116.1203), która uchyliła wspomniany art. 28, a tym samym od tego momentu prawo do zamieszkiwania w lokalu pozostającym w dyspozycji WAM zostało przyznane wyłącznie żołnierzowi służby stałej.

Tym samym na dzień 5 III 2008 r. jedyną osobą posiadającą tytuł prawny do zamieszkiwania w spornym lokalu i tym samym do jego wykupu był pozwany B. W., gdyż nowelizacja z dnia 16 IV 2004 r. pozbawiła powódkę roszczenia o wykup mieszkania.

Powyższe oznacza, iż zawarcie przez pozwanych umowy ustanowienia i sprzedaży odrębnej własności lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. nie naruszało żadnych praw podmiotowych powódki, gdyż w dniu 5 III 2008 r. E. W. praw tych już nie posiadała.

Zaskarżonej umowy nie można było tym samym uznać za nieważną czy bezskuteczną. Zdaniem sądu I instancji wbrew również stanowisku powódki, zawarcie przedmiotowej umowy nie stanowiło nadużycia przysługujących pozwanym praw podmiotowych. W chwili bowiem jej podpisywania „przepisy pozbawiające powódkę tytułu prawnego do lokalu stanowiły część obowiązującego porządku prawnego już od 4 lat i w analogiczny sposób traktowały wszystkich byłych małżonków rozwiedzionych żołnierzy.”

Mając powyższe na uwadze sąd I instancji powództwo E. W. o ustalenie nieważności umowy oddalił.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła powódka. Podnosiła w niej następujące zarzuty:

-naruszenia art. 56 ustawy z 22 VI 1995r o z. S. Z. R. P. poprzez przyjęcie, że nie przysługuje jej tytuł prawny do zamieszkania w spornym lokalu i że nie jest ona osobą uprawnioną do nabycia przedmiotowego lokalu;

-naruszenia art. 2 i art. 64 Konstytucji RP poprzez niezastosowanie zasady ochrony praw nabytych, w sytuacji, gdy, jak ustalił Sąd Okręgowy, powódka posiadała tytuł prawny do lokalu;

-naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że okoliczności sprawy nie dają podstaw do uwzględnienia roszczenia powódki, podczas gdy sąd I instancji w uzasadnieniu wskazywał na zasadność jej roszczeń stwierdzając, że „uprawnienie powódki do zamieszkiwania w lokalu było wystarczającym tytułem do powstania roszczenia o nabycie lokalu”,

-naruszenia art. 217 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o zobowiązanie pozwanej Wojskowej Agencji Mieszkaniowej do złożenia akt przedmiotowego lokalu i nieustalenie na podstawie dokumentów okoliczności kształtujących prawa stron umów dotyczących przedmiotowego lokalu.

Tym samym powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 25 V 2010 r. niniejszy Sąd Apelacyjny apelację powyższą oddalił, dzieląc w całości ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i uznając je za wystarczające dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie podzielone zostały natomiast częściowo rozważania prawne sądu I instancji, gdyż Sąd Apelacyjny uznał, iż przysługujące powódce z mocy art. 28 ustawy o z.S.Z. R.P. uprawnienie do zamieszkiwania w spornym lokalu nigdy nie zrodziło po jej stronie prawa do nabycia zajmowanego lokalu na własność.

Sąd odwoławczy zarzucił Sądowi Okręgowemu pominięcie treści art. 56 w.w ustawy w jej brzmieniu obowiązującym do dnia 1 VII 2004 r., zgodnie z którym

prawo do nabycia lokalu mieszkalnego przysługiwało tylko osobom uprawnionym, zajmującym kwaterę na podstawie decyzji o przydziale lub umowy najmu. Powódka zajmowała zaś kwaterę nr (...) przy ul. (...) w W. nie na podstawie umowy najmu ani decyzji o przydziale, lecz na mocy uprawnień pochodnych, wynikających z pozostawania w związku małżeńskim z żołnierzem, który przydział taki otrzymał. Nie należała tym samym do grona osób uprawnionych z art. 56 w/w ustawy.

Na skutek skargi kasacyjnej wniesionej przez powódkę Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 4 IV 2012 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego z 25 V 2010 r. i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Za zasadny został uznany zgłoszony przez skarżącą zarzut naruszenia art. 56 u.z.S.Z.R.P. w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją dokonaną ustawą z dnia 16 IV 2004 r., jak i w chwili zawarcia zaskarżonej umowy kupna lokalu, poprzez jego błędną wykładnię, a także zarzut obrazy art. 33 k.r.o., w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją z dnia 17 VI 2004 r. o zmianie ustawy kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 162, poz. 1691).

Sąd Najwyższy wywodził, iż zgodnie z art. 8 ust 1 ustawy o z.s.z. obowiązującej w chwili przydziału B. W. kwatery stałej, kwatery ta była przeznaczona na zakwaterowanie stałego żołnierza zawodowego i jego rodziny, dlatego też jak stanowił art. 9 ust. 2 ustawy, przy ustalaniu powierzchni lokalu przysługującej żołnierzowi należało uwzględnić między innymi jego stan rodzinny.

Podobne regulacje zawierał art. 24 ust. 1 u.z.S.Z.R.P. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą nowelizacyjną z 16 IV 2004 r. oraz art. 26 ust. 2 pkt 1, zgodnie z którym członkiem rodziny żołnierza służby stałej, którego uwzględnia się przy ustalaniu przysługującej powierzchni użytkowej jest między innymi małżonek.

Tym samym, powołując się na dotychczasowe swoje orzecznictwo (uzasadnienie uchwały z dnia 21 XII 2006 r. III CZP 131/06 oraz postanowienie z dnia 26 XI 2009 r. III CZP 2009 r.) oraz stanowisko doktryny Sąd Najwyższy uznał, że przydział kwatery stałej jest prawem podmiotowym żołnierza zawodowego oraz że podmiotem tego prawa jest również współmałżonek żołnierza, a w konsekwencji prawo do korzystania z takiej kwatery stanowi składnik majątku wspólnego małżonków .

Chwilą miarodajną dla dokonania powyższej oceny powinien być z jednej strony stan prawny obowiązujący w dacie nabycia przedmiotu w czasie trwania małżeństwa, a z drugiej strony stan prawny obowiązujący w dniu uprawomocnienia się wyroku rozwodowego, czyli w niniejszym przypadku przepisy prawne obowiązujące w październiku 1978 r. (data przydziału kwatery) i w październiku 1997 r. (data rozwodu).

Obowiązujące w pierwszej z w/w dat artykuły 8 ust. 1 i 9 ust. 2 u.z.s.z. przesądzały o tym, że sporną kwaterę przy ulicy (...) w W. przydzielano dla zaspokojenia potrzeb rodziny żołnierza zawodowego. Zgodnie zaś z art. 18 ust. 1 i 2 w/w ustawy prawo do zajmowania kwatery przysługiwało w dalszym ciągu pozwanemu B. W. jak i jego małżonce, również po rozwodzie, do czasu przydzielenia powódce lokalu zamiennego.

Takie same rozwiązanie zawierała również „nowa” ustawa o z. S.Z.R.P. z 1995 r., co potwierdza art. 23 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 2004 r. stanowiący, że osoby, którym do dnia wejścia w życie tej ustawy (do dnia 1 VII 2004 r.) przydzielono osobną kwaterę stałą, zachowują nabyte do tego dnia uprawnienia na czas zajmowania tej kwatery,

przy czym przez użyte w tym przepisie określenie „osoby”, należy rozumieć wszystkie osoby brane pod uwagę przy przydziale kwatery, a więc także małżonka żołnierza (art. 26 ust. 2 u.z.S.Z.R.P.).

Ustawa z 22 VI 1995 r. o z.S.Z.R.P. wprowadziła możliwość zbywania lokali stanowiących kwatery stałe, w trybie i na zasadach określonych w jej art. 56-58. Zarówno przed nowelizacją z 2004 r., jak i po tej nowelizacji, prawo do nabycia takiej kwatery przysługiwało między innymi osobom „uprawnionym, które zajmują kwaterę na podstawie decyzji o przydziale” (przed nowelizacją z 2004 r.) lub „osobom posiadającym tytuł prawny do zamieszkiwania w tym lokalu mieszkalnym” (po nowelizacji z 2004 r.). Art. 58 wskazanej ustawy zarówno przed jak i po nowelizacji z 2004 r. rozróżniał sytuacje sprzedaży kwatery żołnierzowi zawodowemu i innym osobom uprawnionym, w tym członkom rodziny i małżonkowi, przewidując różne bonifikaty w każdym wypadku.

Dokonując tym samym wykładni art. 56 z uwzględnieniem treści przepisu art. 58 ustawy o z.S.Z.R.P. Sąd Najwyższy stwierdził, iż wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego wyrażonemu w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 V 2010 r. przepis powyższy zarówno przed, jak i po nowelizacji z 2004 r. przewidywał prawo do nabycia kwatery na preferencyjnych zasadach również dla małżonka żołnierza zawodowego, któremu przydzielono kwaterę. Małżonek był bowiem „osobą uprawnioną” zajmującą kwaterę na podstawie decyzji o przydziale (przed nowelizacją z 2004 r.), jak również był „osobą posiadającą tytuł prawny do zamieszkiwania w tym lokalu (po nowelizacji z 2004 r.).

Przepisy ustawy z 10 V 1976 r. jak i ustawy z 22 VI 1995 r. nie regulowały kwestii czy prawo do kwatery stałej przydzielonej żołnierzowi zawodowemu w czasie trwania małżeństwa wchodzi do majątku wspólnego. Okoliczność powyższą należało zatem ocenić na zasadach ogólnych, wyrażonych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, w niniejszym przypadku z uwagi na datę przydziału kwatery stałej, w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją k.r.o. dokonaną ustawą z 17 VI 2004 r. .

Zgodnie z tymi ogólnymi zasadami, wszystkie prawa nie wymienione w zamkniętym katalogu składników majątku odrębnego (obecnie osobistego) należy uznać za wchodzące w skład majątku wspólnego.

W ocenie Sądu Najwyższego prawo do kwatery stałej przydzielone żołnierzowi zawodowemu nie jest objęte katalogiem praw wskazanych w art. 33 pkt 1-8 k.r.o., w szczególności nie stanowi prawa niezbywalnego o jakim mowa w pkt 6 w/w przepisu, tym samym zgodnie z przewidzianą w art. 32 § 1 k.r.o. zasadą, jeżeli zostało nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej, stanowi dorobek małżonków. Taka też sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. Prawo do kwatery stałej w postaci lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. zostało przydzielone pozwanemu B. W. w czasie trwania wspólności ustawowej z powódką, weszło ono tym samym do ich majątku wspólnego, w konsekwencji czego powódka była współuprawniona nie tylko do korzystania z tego prawa, lecz także do nabycia go na preferencyjnych zasadach przewidzianych w art. 56 i 58 u.z.S.Z.R.P.

Dopóki zatem wspólność tego prawa nie została zniesiona w wyniku podziału majątku wspólnego stron, oboje byli małżonkowie byli uprawnieni do korzystania z niego oraz do nabycia go w trybie i na zasadach przewidzianych w powyższych przepisach.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego sytuacji nie zmieniał fakt uchylecia w roku 2004 art. 28 u.z.S.Z.R.P. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 21 XII 2006 r. III CZP 131/06, uchycienie tego przepisu nie wprowadziło zmian w zakresie uregulowania stosunku prawnego powstałego w wyniku przydzielenia kwatery i również po uchyceniu go rozwiedziony małżonek nie może być uznany za osobę zajmującą kwaterę bez tytułu prawnego.

Uchycienie wskazanego przepisu niczego nie zmieniło także w kwestii przynależności do majątku wspólnego przydzielonego jednemu z małżonków w czasie trwania małżeństwa prawa do kwatery stałej, wraz z ekspektatywą nabycia tego lokalu na preferencyjnych warunkach przewidzianych w ustawie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy stwierdził, iż Sąd Apelacyjny dokonał błędnej wykładni wskazanych wyżej przepisów u.z.S.Z.R.P., w szczególności jej art. 56, co skutkowało pominięciem przy ocenie roszczenia powódki jej

uprawnienia wynikającego z wejścia do majątku wspólnego przydzielonego pozwanemu B. W. prawa do kwatery stałej, obejmującego też prawo do preferencyjnego nabycia tej kwatery w trybie i na zasadach przewidzianych w ustawie. Tym samym zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając ponownie apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 V 2009 r. Sąd Apelacyjny związany był wykładnią przepisów prawnych dokonaną przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 IV 2012 r., w myśl postanowień art. 398²⁰ k.p.c.

Zgodnie zaś z nią przydzielone pozwanemu B. W. decyzją z dnia 10 X 1978 r. prawo do kwatery stałej, w czasie trwania związku małżeńskiego z powódką, weszło w skład majątku dorobkowego stron wraz z wynikającą z art. 56 ustawy o z.S.Z.R.P. ekspektatywą nabycia odrębnej własności lokalu na preferencyjnych warunkach. Wspólność powyższego prawa z chwilą orzeczenia w październiku 1997 r. rozvodu związku małżeńskiego E. i B. W. przekształciła się zgodnie z treścią art. 42 k.r. i o. w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 I 2005 r. (nowelizacja k.r. i o. ustawą z 17 VI 2004 r. Dz.U. 2004.162.1691) z ustawowej wspólności łącznej we wspólność ułamkową, która nie została zniesiona w wyniku podziału majątku dorobkowego, gdyż zawarta przez byłych małżonków ugoda sądowa z dnia 6 VI 2001 r. tego składnika majątku dorobkowego nie objęła.

Z punktu widzenia zgłoszonego w niniejszej sprawie roszczenia istota rozpoznania sprawy sprowadzała się zatem do odpowiedzi na pytanie jakiego rodzaju sankcją dotknięta była dokonana w dniu 5 III 2008 r. przez pozwanych, z pominięciem uprawnień przysługujących powódce, czynność prawna w postaci umowy ustanowienia odrębnej własności lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. i zbycia tego prawa jedynie na rzecz B. W.. W szczególności czy była to umowa sprzeczna z obowiązującymi przepisami prawa, a tym samym bezwzględnie nieważna z mocy art. 58§ 1 k.c. jak twierdziła powódka.

W toku całego postępowania pierwszo instancyjnego jak i poprzedniego postępowania apelacyjnego strona powodowa reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika powołując się na sprzeczność zaskarżonej czynności prawnej z przepisami prawa ani razu nie wskazała o jakie przepisy ustawy chodzi. Podnosiła jedynie, iż zawarcie powyższej umowy nastąpiło z oczywistym pokrzywdzeniem powódki i jest z mocy prawa nieważne w oparciu o art. 58 k.c.

Dopiero w skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 25 V 2010 r. zawarte zostały zarzuty naruszenia art. 58 k.c. w zw. z art. 56 w zw. z art. 28 ustawy o z.S.Z. R.P. oraz naruszenia art. 33 k.r. i o. w zw. z art. 58 k.c. poprzez błędne uznanie, iż zaskarżona umowa jest ważna, a ponadto w uzasadnieniu teże skargi zarzut sprzeczności zakwestionowanej czynności prawnej z art. 199 k.c., skutkującej jej nieważnością. (k 183).

To przedstawione jako ostatnie stanowisko powódki należało podzielić.

Jak już zaznaczone zostało z chwilą orzeczenia rozvodu związku małżeńskiego E. i B. W. z mocy wówczas obowiązującego art. 42 ustawy k.r. i o. do majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską, a więc również do objętego tym majątkiem prawa do korzystania z kwatery stałej wraz z ekspektatywą nabycia teże kwatery na własność, miały zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, w tym art. 199 k.c.

Sytuacji w tym względzie nie zmieniła wspomniana nowelizacja kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z dnia 17 VI 2004 r., która w zmienionym art. 46 k.r. i o. stanowi, że „W sprawach nieunormowanych w artykułach poprzedzających od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku, stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku.” Z mocy bowiem art. 1035 k.c. odsyłającego w sprawach majątku spadkowego i dziale spadku do przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych, w dalszym ciągu w sprawie znajdował zastosowanie przepis art. 199 k.c.

W myśl zaś tegoż ostatniego przepisu do rozporządzenia rzeczą wspólną oraz do innych czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli. W braku zaś takiej zgody współwłaściciele, których udziały wynoszą co najmniej połowę, mogą żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeknie mając na względzie cel zamierzonej czynności oraz interesy wszystkich współwłaścicieli.

Powyższe oznacza, iż dokonanie czynności prawnej polegającej na realizacji wynikającego z art. 56 ustawy o z.S.Z.R.P. , wchodzącego w skład majątku wspólnego rozszczenia małżonków W. o nabycie prawa własności kwatery stałej, wymagało zgody obojga byłych małżonków, gdyż nie ulega wątpliwości, że czynność ta wykraczała poza granice zwykłego zarządu , skutkowałą bowiem powstaniem całkiem nowego jakościowo zarówno pod względem prawnym jak i ekonomicznym składnika majątku wspólnego (patrz podobnie uzasadnienie uchwały SN z dnia 11 VII 1983 r. III CZP 28/83 w którym zostało stwierdzone, że „Oświadczenie woli tego z byłych małżonków, z którego członkostwem związane jest spółdzielcze prawo do lokalu typu lokatorskiego, zmierzające do przekształcenia tego prawa na prawo typu własnościowego, wykracza poza granice zwykłego zarządu, nie mieści się też w hipotezie art. 209 k.c., obejmującej czynności zmierzające do zachowania wspólnego prawa, w konsekwencji więc wymaga zgody drugiego z nich” , jak i postanowienie SN z 13 X 2011 r. V CSK 479/10).

Poza sporem jest, iż zawierając w dniu 5 III 2008 r. umowę ustanowienia i sprzedaży odrębnej własności lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. B. W. działał tylko i wyłącznie w swoim imieniu i na swoją rzecz , bez zgody a nawet wiedzy powódki. Nie posiadał także rozstrzygnięcia sądu uprawniającego go do dokonania tego rodzaju czynności, o jakim mowa w zdaniu drugim art. 199 k.c.

Zawarta zatem pomiędzy pozwanymi bez zgody współuprawnionej powódki umowa , dotycząca składnika majątku wspólnego byłych małżonków , naruszała bezwzględnie obowiązujący art. 199 k.c. , a tym samym z mocy art. 58§ 1 k.c. dotknięta była sankcją w postaci nieważności bezwzględnej (patrz uzasadnienie przywołanej już uchwały SN III CZP 28/83).

Zaznaczenia jeszcze wymaga, iż oceny skutków dokonanej przez pozwanych czynności prawnej nie można było oceniać w oparciu o odpowiednie zastosowanie art. 1036 k.c. (w zw. z art. 46 k.r. i o.) , który stanowi, że „Spadkobierca może za zgodą pozostałych spadkobierców rozporządzić udziałem w przedmiocie należącym do spadku. W braku zgody któregośkolwiek z pozostałych spadkobierców rozporządzenie jest bezskuteczne o tyle, o ile naruszałoby uprawnienia przysługujące temu spadkobiercy na podstawie przepisów o dziale spadku.” Po pierwsze bowiem czynność prawna polegająca na przekształceniu przez pozwanego B. W. prawa do kwatery stałej w odrębną własność lokalu nie stanowiła rozporządzenia , przez które zgodnie ze stanowiskiem doktryny należy rozumieć czynności obejmujące zbycie udziału, jego obciążenie i zrzeczenie się udziału (S. Rudnicki, Komentarz do Kodeksu Cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, wydanie 4 , str.238) , po drugie czym innym jest rozporządzenie udziałem w przedmiocie należącym do majątku wspólnego , a czym innym rozporządzenie tym przedmiotem (patrz postanowienie SN z 24 VIII 2011 r. IV CSK 521/10).

Sąd Apelacyjny podziela natomiast rozważania prawne sądu I instancji dotyczące istnienia po stronie powódki interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia nieważności umowy zawartej przez pozwanych w dniu 5 III 2008 r. . Umowa ta pozbawiła powódkę przysługującego również jej podobnie jak B. W. uprawnienia do kwatery stałej wraz z prawem domagania się nabycia kwatery na własność, bez dokonania w tym zakresie podziału majątku dorobkowego byłych małżonków . Nadto były mąż powódki kwestionując posiadanie przez nią jakiegokolwiek prawa do lokalu wystąpił przeciwko powódce z pozwem o eksmisję. Wszystko to uzasadniało konieczność udzielenia E. W. ochrony prawnej w ramach powództwa z art. 189 k.p.c. o ustalenie nieważności umowy.

Z powyższych względów z mocy art. 386§ 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny dokonał zmiany zaskarżonego wyroku sądu I instancji poprzez uwzględnienie powództwa, co rzutowało tym samym na zmianę również rozstrzygnięcia o kosztach procesu, którymi zgodnie z wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu obciążona została strona pozwana, jako przegrywające postępowanie sądowe w obu instancjach.

Tym samym na rzecz powódki został zasądzony zwrot kosztów poniesionej opłaty od pozwu (300 zł.) i zwrot kosztów zastępstwa procesowego w stawce określonej w § 6 pkt 7 rozporządzenia MS w sprawie opłaty za czynności adwokackie(Dz.U. (2002.163.1348) tj. w wysokości 7200 zł.. Za drugą instancję zwrot częściowej opłaty od pozwu (400 zł) oraz wynagrodzenie adwokata w kwocie 5400 zł (§ 6 pkt 7 w zw. z §13 ust.1 pkt 2 w/w rozporządzenia) oraz za zastępstwo procesowe w postępowaniu kasacyjnym – 5400 zł ((§ 6 pkt 7 w zw. z §13 ust.4 pkt 1 w/w rozporządzenia).

Nie uwzględniony został natomiast wniosek pełnomocnika powódki o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości, w tym dwukrotnie za postępowanie drugo instancyjne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wniosku powyższego nie uzasadniał nakład pracy pełnomocnika powódki ani stopień jego przyczynienie się do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia niniejszej sprawy (art. 109 § 2 zd. 2 k.p.c.).

Wniesiony w niniejszej sprawie 3 stronicowy pozew zawierał bardzo powierzchowną argumentację prawną. Poza nim pełnomocnik powódki złożył jeszcze wniosek o zabezpieczenie roszczenia (stronicowy) oraz dwustronicowy załącznik do protokołu ostatniej i jedynej rozprawy przed Sądem Okręgowym. Wniesiona z kolei przez niego apelacja nie zawierała dogłębnych wywodów prawnych, jak już zostało to zaznaczone , nie wyjaśniała z naruszeniem których bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa należy wiązać skutek dokonanej czynności prawnej w postaci jej nieważności bezwzględnej. Nie poruszała kwestii związanych z wejściem prawa do kwatery stałej wraz z ekspektatywą jego przekształcenia na własność, do majątku wspólnego, a tym samym konieczności uzyskania zgody powódki na jej dokonanie na podstawie znajdujących odpowiednie zastosowanie przepisów o współwłasności. Rozszerzona argumentacja prawna została przedstawiona dopiero w skardze kasacyjnej. W zakresie sprzeczności zawartej przez pozwanych umowy z art. 199 k.c. zabrakło jednak wyczerpującego wyводу prawnego. Stwierdzić ponadto należy, iż w sprawie niniejszej toczyło się tylko jedno postępowanie apelacyjne, którego przedmiotem była jedna i ta sama apelacja wniesiona od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 V 2009 r. , co uzasadniało przyznanie powódce kosztów zastępstwa prawnego jednokrotnie (patrz SN z 10 II 2011 r. IV CZ 109/10).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku strony powodowej o podwyższenie należnych jej kosztów zastępstwa procesowego, do zwrotu których zobowiązał pozwanych. Dodatkowo podnieść należy, iż pozwani zostali i tak obarczeni bardzo wysokimi kosztami opłat sądowych (od pozwu, apelacji, skargi kasacyjnej) w zakresie w jakim powódka od wniesienia tych opłat została zwolniona przez sąd. Nałożenie na pozwanych powyższego obowiązku wynikało z art. 113 ust 1 ustawy o kosztach sądowych w postępowaniu cywilnym.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.